

А-24

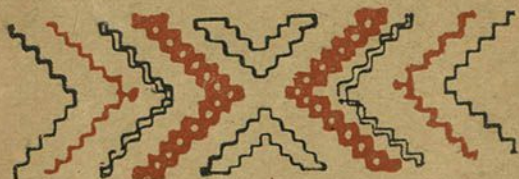
Ба 93689

48

Дзі Агняцвет

Край мой родны

Вершы

ДЗЯРЖАўНАЕ ВЫДАВЕЦТВА БССР
МІНСК 1945

Box 25843 Sp.

Ба 93689

435р

48

Эдзі АГНЯЦВЕТ

кp 57

КРАЙ МОЙ РОДНЫ

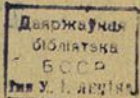
ВЕРШЫ

289

ДЗЯРЖАУНАЕ ВЫДАВЕЦТВА БССР

МІНСК 1945

Ба 93689
Бел. аддзел
1994 г.

85. 802. 11. 1. 1.

25. 04. 2009

БЕЛАРУСЬ

Зямля Беларусі, мая дарагая радзіма,
Як шмат ты зазнала трывог
і пякельных пакут!
Крывёй аблівалася сэрца,
як з попелам, з дымам
Грабежніца-смерць уваходзіла ў кожны
твой кут.

Твае валасы пасівелі ад смутку, ад болю...
Матуля мая, не дадзім мы табе гараваць!
Ты чуеш? Прывольныя ветры ўзняліся над
полем,
Буланья коні па родных прасторах ляцяць.
Іх цягне да гэтай травы,
і ласкавай і блізкай,
Ім хочацца піць з беларускай празрыстай
ракі,
Прад імі бярозкі схіляюцца нізка,
Рукамі, што ў ранах, іх клічуць здалёк
ветракі.

Зямля Беларусі!

Хай вольна ўздыхнуць твае грудзі!
Ужо сонейка ззяе ў вачах задуменных
тваіх.

Хай кожны твой камень адпомсціць
за сірат малых,

Хай кожная пядзя для немца магілаю
будзе!

Прыносяць сыны да цябе і жыццё, і спакой.
Ізноў зашумяць, як у мірныя, ясныя годы,
Сады Магілева, дняпроўскія сінія воды
І мінскія клёны над Свіслаччу—ціхай
ракой.

1943 г.

ОИ, ЛЯЦЕЛІ ГУСІ

Ой, ляцелі гусі з далёкага краю.
Пачакайце, гусі, я вас запытаю:
Ці не бачылі бору майго дарагога,
Ці спазналі бярозу над шляхам-дарогай?

Я пад той бярозай размаўляла з мілым,
Я па той дарозе на рэчку хадзіла.
Перад намі ў срэбры зіхацелі хвалі,
На зялёным лузе кветкі мы збіралі...

З той пары мінула дзён-начэй нямала.
Пачакайце, гусі, я не ўсё спытала!
Пэўна, бачылі вёску маю у пажары?
Пэўна страшна вам стала ад дымнае
хмары?

Там звяругі-каты блудзяць па дарозе,
Павесілі брата майго на бярозе.
Няхай мае слёзы ім крывёй адальюцца,
І няхай толькі косці ад іх застануцца!

Знаю, знаю, гусі, што ў бары сасновым
Ходзіць дружа любы ды з вінтоўкай
новай.

Не памілююць катаў
хлопцы-партызаны
За мае пакуты,
за балючыя раны!..

Паляціце ўвесну вы ізноў да края,
Дзе у срэбры рэчка, сэрцу дарагая.
А над борам сасновым
прагукайце, гусі,
Што сустрэнемся хутка ў вольнай Бела-
русі!

1942 г.

ПАРТЫЗАНЫ

Гудзеў,

гудзеў сасновы бор,
І нікла ноч да траў.
Ляснік Рыгор, сівы Рыгор
Сыноў сваіх склікаў:

— Я гадаваў нядарма вас,
Нядарма вас люблю.
Хадзем, сыны,
не церпіць час,
Ачысцім мы зямлю.

Радзімы нашай дарагой
Ў нязволю не аддам!
Сказалі хлопцы:
— Мы з табой,
Магіла—чужакам!

Гудзеў,

гудзеў сасновы бор,
Забыўшыся пра сон.

Здалёк убачыў дзед Рыгор
Нямецкі эшалон.

Той эшалон гарматы вёз,
Ён чорным стаў ад хмар,
І прагнуў ён дзіцячых слёз,
І прагнуў ён ахвяр.

Закон суровы ў партызан,—
І чорны паравоз
Скаціўся ноччу у бур'ян,
Як камень пад адкос.

Гудзіць,
гудзіць сасновы бор,
Якому доўга жыць.
З сынамі вернымі Рыгор
Радзіму адстаіць.

1942 г.

АКСІННЯ

Над хацінай вечар сіні,
Зоры ўсходзяць рана.
Не выходзіш ты, Аксіння,
На высокі ганак.

Што з табою? Паглядзела
У акно бяроза.
Задрыжэла белым цэлам,
Быццам ад мароза.

Што з табою? Нават з гаю
Прыляцела птушка,
Чуе: плача, не сціхае
Над табой дачушка:

— Пашкадуў мяне, малую,
Ўстань, зірні, матуля!..—
І гаруе, і сумуе,
Як тая зязюля.

А ў калысцы твой сыночак
Спіць, зусім не знае,

Ад чаго мінулай ночкай
Стала ты сівая,

І чаму у хаце ціхай
Шыбы ўсе пабіты,
І чаму живуць на ліха
На зямлі бандыты!

Ты ніколі ў свеце болей
Не абнімеш сына...
Чуеш? Вецер стогне ў полі
Па табе, Аксіння.

Чуеш? Шум ідзе па лесе
Ў цемру, у туманы,
Не маўчаць сыны Палесся—
Нашы партызаны.

Час расплаты хутка стрэціць
Супастатаў зграю!
Будуць,
будуць твае дзеці
Жыць у вольным краі.

Ім раскажа месяц чысты,
Як у ночы сіняй
Мы адпомсцілі фашыстам
За цябе, Аксіння!

КРАЙ МОЙ РОДНЫ

Я ўспамінаю летні дзень,
Крыніцу ля сасны
І залацістай хмаркі цень
У возеры лясным.

Я ўспамінаю спеў драздоў,
Вясёлы гул дубраў.
О, як мне хочацца ізноў
Хадзіць між любых траў,

Прыбегчы ў твой прасторны дом,
Зялёны, звонкі гай...
Не, ты не будзеш пад ярмом,
Мой Беларускі край!

Яшчэ стаптана сенажаць
Нагамі чужаніц,
Яшчэ на ўзлессі не чуваць
Жалеек ля крыніц.

Яшчэ залітая ралля
Крываваю расой,

Ды зарунее зноў зямля
Ранейшаю красой.

За попел хат,
гарматны гром,
Злачынцаў пакарай!
Не, ты не будзеш пад ярмом,
Мой Беларускі край!

1942 г.

ПЧАЛЯР

Я ведаю старога пчалаяра.
Ласкава падымае ён павекі
І ўсім-усім жадае ён добра:
Азёрам,
медуніцам,
чалавеку:

Ён любіць слухаць красавіцкі гром,
Птушыны свіст
і гоман траў лагодны.
Стаіць між дрэў яго маленькі дом,
І ўюцца пчол навокал карагоды.

Раней за ўсіх ён сустракае ўсход.
Прыходзь у госці
ў студзені ці летам,—
І ён паставіць самы смачны мёд
І пачастуе залатым ранетам.

Ён славіцца далёка за сялом...
І толькі раз ён стаў зусім суровым,
Калі прышлі ў яго маленькі дом
І на чужой загаварылі мове.

Калі стапталі шоўк зялёны траў
І разбурылі пікай вулей кожны,—
Ён першы раз уголас закрычаў,
Аж задрыжэў:

— Спыніцеся, няможна!

Яму ў адказ халодна:

— Вас іст дас?—

Бялявыя нахабнікі спыталі
І ў гROME выбуху паўдзённы свет пагас—
Калі яны унучку расстралялі!

Ён слоў калісь не ўмеў сказаць са злом,
Ён птушанё не мог пакрыўдзіць нават,
Але цяпер узяў жалезны лом,
Бо чалавек на помсту мае права.

Няхай маўчаць забойцы і звяры
І падаюць да долу у зняменні.
Яны загінуць.

А пчаляр стары

Магілы іх закідае каменнем.

Ён на свiтанні выйдзе ў ціхі сад,
Паставіць вуллі новыя навокал.
І пчолы роем прыляцяць назад,
А кветкі чыстым іх напяюць сокам.

1942 г.

ЯКУБУ КОЛАСУ

(Да 60-годдзя з дня нараджэння)

Беларусь, даражэнькая маці!
Ты ўстаеш прада мной па начах.
Як люблю я твае сенажаці
І сасонак струменісты пах.

Часта сню я азёры Палесся
І дубравы, сівыя ад рос.
Мне зязюля кувае у лесе
І шуміць над ракой вербалоз.

Часта сню я знаёмыя нівы,—
Родны Колас глядзіць у прастор
І спявае аб лёсе шчаслівым,
І ўзнямаецца песня да зор.

Гэтак будзе не ў сне, а на яве!
Край мой любы,
саколе ты наш,
Па закопчаных порахам травах
Ходзіць дзед партызанскі Талаш.

Їн у смутку глядзіць на руіны,
Їн наносіць забойцам удар,
Їн праз горы пачуў, праз даліны,
Як пакутуе сэрцам пясняр.

Прыдзе час,—
зарунеюць загоны
І павылецяць птушкі з лясоў.
Абгарэлае лісце на клёнах
Ажыве і зазьяе ізноў.

І на скрыпцы цудоўнай зайграе
Сын натхнення — Музыка Сымон,
І адкажа зямля дарагая,
Што пайсці не хацела ў палон:

— Гараваў ты са мной у нягоды,
Зваў да помсты святой і крыві.
Дык на шчасце, на доўгія годы,
Родны Колас, спявай

і жыві!

1942 г.

ПАМ'ЯЦІ ЯНКІ КУПАЛЫ

Як малой была дзяўчынкай,
Часта ў полі я гуляла,
З кожнай кветкай і былінкай
Ціха, ціха размаўляла.

І аднойчы, мне на-дзіва,
Я пачула спеў над нівай.
Я спынілася,—здалося,
То не спеў, а звон калоссяў,

То гайданне гонкіх соснаў,
То крыніца-чараўніца.
Я спытала ранак росны:
— Гэта ява, ці мо' сніцца?

І мне поле адказала:
— Гэта-ж любы наш Купала!
З той часіны берагу я
Ў сэрцы песню дарагую.

А яна звініць струною,
Ўвысь лунае з жураўлямі,

А яна заве да бою
І жыве яна між намі

...Ой, ты, вецер, буйны вецер,
Паляці па белым свеце.
А над вербаю пахілай,
Над паэтавай магілай,

Прыпыніся.

Раскажы ты,
Што душа мая у горы,
Што па ім смуткуюць—
жыта,
Пушчы цёмныя і горы.

Перадай яму, крылаты,—
Хутка прыдзем мы дахаты!
І хто прыдзе ў яе першы,
Прынясе Купалы вершы.

1942 г.

БАЛАДА ПРА АЛЕСЮ

У пушчу густую прыбегла яна.
Разблытаны косы і дух захапіла...
Хацелася выпіць крыніцу да дна
І ніцма упасці пад хвойя пахілай.

Над верасам ціхім і сцэжкай лясной
Хацелася крыкнуць і выплакаць вочы!
Разбурана вёска над сінняй Дзвіной
І катам зняслаўлены гонар дзявочы...

Над лесам дрымучым плыла цішыня,
А мроіўся беднай той рогат паганы.
Ля сцэжкі
на ўсходзе наступнага дня
Яе непрытомнай знайшлі партызаны.

І самы прыгожы, зусім малады,
Заплёў асцярожна ёй косы тугія,
Паднёс ёй крышталёнай крынічнай вады:
— Устань, тут чакаюць сябры дарагія!

Над ёю паціху звінела сасна,
І глянулі вочы вясёла нанова.

Da 9368y

З тых пор засталася ў пушчы яна,
Каб злодзеям лютым адпомсціць сурова.

Яна не баіцца ні хмар, ні трывог,
Ідзе у разведку па сёлах, па лесе.
Над сіняй Дзвіною нямала дачок
Такіх,
як мая партызанка Алеся.

1943 г.

ВІШНЯ

Я любила раным-рана
Адчыняць аконца.
Дзесь з-за гаю, з-за туманаў
Уставала сонца.

Прада мною ў белым цвеце
Вішанька стаяла.
Я з табою, вольны вецер,
Ціха размаўляла.

Ты гайдаўся, бесклапотны,
На кустах, на голлі.
Салавей спяваў залётны
Нам аб добрай долі.

Не забуду той часіны
Я ніколі ў свеце.
Дзе ты,
 дзе ты, гай мой сіні,
Дзе ты, вішня ў цвеце?

Родны вецер, ты калісьці
Мне люляў калыску.

Прынясі хоць водыр лісця
З дарагога Мінска!

Ты не можаш...
Там сягоння
Пахне кроўю, дымам.
Як мне цяжка!
У горы стогне
Беларусь-радзіма.

Ды нядоўга,
ды нядоўга
Панаваць паганым!
Дзесь з-за гаю маладога,
Пад начным туманам

Мчацца коні,
мчацца танкі
І грымяць гарматы.
Баявых сыноў уранку
Сустракайце, хаты!

Я не знаю, ці знайду я
Вішню пад аконцам:
Я другую узгадую—
Хай цвіце пад сонцам!

1942/43г.

ДУМА СЫНА

Маці, птушанька сівая.
На цябе гляджу здалёк,
Часта, часта ўспамінаю
Нашу хату і садок.

Недарма ты гадала
І расціла ты мяне,
Недарма ты навучала:
— Будзь адважным на вайне!

Ганаруся я табою, —
Шчасця большага не знаць, —
Што пайшла ты ў бор сястрою
Партызанам памагаць.

Як прыду я на святую
Беларускую зямлю, —
Галаву тваю сіваю
Я да сэрца прытулю.

1942 г.

РАЗМОВА З КАЛІНАЙ

Ой, віхор у полі
Вее без спачынку.
Нахіліла голлі
Да зямлі калінка;

Не п'яе, не грае —
Сторгне над крыніцай,
Чуе,—

хтосьці з гаю
На кані імчыцца.

Ён дарогі знае,
Ён каця спыняе:
— Адкажы, каліна,
Дзе мая дзяўчына?

Зналі аб каханні,
Аб маіх спатканнях
Толькі ты і месяц.
Дзе-ж мая Алеся?

І ніжэй калінка
Голлі нахіліла:

— Бачыш ты расінкі?
Гэта слёзы мілай.

Рукі ёй звязалі
Злыя ліхадзеі.
Птушкі мне казалі,
Што яна чарнее,

Што за Рэйнам гіне
На чужой чужыне...
Глянуў коннік строга,
Не сказаў нічога.

Выпіў ён расінкі
Горкіх слёз дзяўчынкі.
І хутчэй ад птаха
Ён памчаў на Захад!

1943 г.

КУЧКАРУ ТУРДЫЕВУ

(Герою узбекскага народа)

Родны мой, адважны мой Кучкар,
Ты прышоў з паўдзённага Аіма
І свінцовых не спужаўся хмар,
Не збялеў ты ад сівога дыма.

Смелыя мужнеюць у баях.
На зямлі далёкай Украіны
Ты адчуў магутнасць у руках,
Песню прыгадаў сваёй дзяўчыны:

— Будзь героем, мілы мой Кучкар,
Прагані ты злодзеяў паганых!
Ты успомніў мірны свой папар,
Поля баваўнянага дываны.

Ты успомніў, як цвіце гранат,
Як струменяць у гарах арыкі,—
І душыў ты ярасцю гранат
Ворагаў спалоханых крыкі.

Дзякуй ад зямлі маёй, Кучкар!

Прыдзе час,—

і мы загоім раны,

Нівы прынясуць нам шчодры дар,—

Госцем будзеш ты у нас жаданым,

Карпаў з рэк палескіх пададзім,

Мёд пчаліны паднясём у сотах,

І складзем быліну,

як адзін

Ты з нямецкім расквітаўся дзотам!

1942 г.

МАСКВА МАЯ

Ты помніш час шчаслівы той,
Сястрыца Адалят,
Як мы прыехалі з табой
Ў сталіцу на парад?

Як добра нам стаяць было
На плошчы векавой,
Глядзець на яркае святло
Рубінаў над Масквой

І слухаць вуліц новых спеў
І гоман октябрат!
Над намі месяц май звінеў,
Сястрыца Адалят.

І ты сказала:
— У садах
Далёкай Ферганы
Я не забуду свежы пах
Маскоўскае вясны.

А я павезла ў родны бор—
Да соснаў і крыніц—

Вітанне самых чыстых зор,
Якім не падаць ніц!

Калі-ж ударыў гром баёў,
У самы грозны міг
Сваіх паслалі мы братоў
І жаніхоў сваіх:

— Няцяжка нават паміраць
На полі пад Масквой.
Не дайце коршакам лятаць
Над плошчай векавой!

І вось памчаўся наш наказ
На танках, на канях.
Так! Нашы хлопцы любяць нас
І не здадуць ў баях.

Мы-ж павіншuem дарагіх,
Ад беларускіх хат,
Ад вінаграднікаў тваіх,
Сястрыца Адалят!

1941 г.

МІХАСЁК І ДЗЯДЗЬКА
НУРАХМЕТ

У шпіталі белым,
Як зімовы свет,
Дрэмле забінтованы
Дзядзька Нурахмет.

Белая павязка,
Смуглы-смуглы твар.
Пэўна, бачыць неба ён,
Дымнае ад хмар.

Ён крычыць спрасонку:
— Біць паганых, біць!..
Хтось над ім схіляецца:
— Дзядзька, хочаш піць?

Светлая галоўка,
Ціхі галасок,
Гэта напалоханы
Хлопчык Міхасёк,

Ён падносіць шклянку
З чыстаю вадою:
— Супакойся, дзядзечка,
Я заўжды з табой.

І глядзіць ласкава
Дзядзька Нурахмет,
Зіхаціць зубамі ён:
— Ну, сыноч, прывет!

Міхася недарма
Ён заве сынкам:
Ён ля вёскі спаленай
Стрэўся з Міхаськом.

Над забітай мамкай
Гараваў хлапчук,
Дудку паламаную
Выпусціўшы з рук.

Там пакінуў вораг
Свой крываваы след.
Як малы, заплакаў
Дзядзька Нурахмет.

Ён падняў хлапчынку
З пачарнелых траў,
Пра сады ферганскія
Ціха расказаў.

Пра гранат чырвоны,
Спелую айву...
Ільняную, мілую
Гладзіў галаву.

З той пары Міхаська
У зямлянках жыў.
У паходы з дзядзькам
Разам ён хадзіў.

Ён насіў шынельку,
Доўгую да пят
І, як дзядзька, воінам
Гаварыў:

— Рахмат!¹⁾

А цяпер наш хлопчык
Па начах не спіць,
Часта ён пытаецца:
— Дзядзька, хочаш піць?

Ён цалуе, часам,
Смуглы-смуглы твар.
Ўспамінае неба ён,
Дымнае ад хмар.

¹⁾ Узбекскае «Рахмат»
азначае «Дзякуй».

— Папраўляйся, родны,
Зноў каня сядлай,
Сёлы беларускія
Хутка вызваляй!

Ты убачыш срэбра
Звонкае крыніц
І лясы дрымучыя,
Поўныя суніц.

Ты убачыш рэчку,
А над ёй—дубок,—
Там іграў на дудачцы
Хлопчык Міхасёк.

1943 г.

ТВОЙ СМУТАК

Любіш ты смяцца,
пазіраць на сонца,
Слухаць на світанні лісця тонкі звон.
Ад чаго-ж ты сёння сумная бясконца,
Не збіраеш мілых кветак, Лолахон?

Не спявае сёння салавей ля дома.
Можа мне здалося?

Чую ціхі стогн.
Не кажы. Не трэба.
Мне усё вядома, —
Па вачах спазнала праўду, Лолахон!

Зваў цябе ён зоркай,
цалаваў ласкава,
На вайну паехаў жаніхом тваім.
Помніў ён заўсёды аб сваёй смуглявай,
І лісты ляцелі праз агонь і дым.

А цяпер ляжыць ён у снягах ля бору,
Ён сады радзімы адстаяў жыццём,

Сядзь са мной,
употай мы паплачам з гора,
Нашы слёзы ў помсту, ў кулі перальём.

Будзем мы з табою працаваць
упарта,

Каб у сэрцах нашых
грозны гнеў не сціх.

Хай не знаюць шчасця,
хай загінуць Марты,
Што ў разбой паслалі злодзеяў сваіх.

Як жылося добра!
Леты йшлі і зімы.

Помню я,
над Нёмнам клён шумеў здавён.
Там у вечар зорны стрэў мяне
любімы,

Нам крыніцы пелі...
Чуеш, Лолахон?

Усё звяры спалілі,—
хату ля узгорка,

Вёску, дзе расла я,
і зялёны клён.

Ой, не раз употай мы затужым горка...
Перальём у кулі помсту, Лолахон!

1943 г.

ВІНАГРАДНІК

Я іду цяністым садам,
Спеюць гронкі вінаграда.
У тамленні, у знямозе
Да зямлі звісаюць лозы,—

Хочуць пырснуць ненарокам
На мяне пахучым сокам
І ракою залатою
Зашумець,
запець на тоях!

Вунь прымчаўся вецер з высяў,
За галінкі зачапіўся,
Кожнай кісцю лозы машуць.
Як вазьму зімой я чашу,

Маладым віном напоўню,—
Гэты дзень.
і сцэжкі ўспомню,
Дзе ішла,
дзе ў садзе звонкім
Вінаграда спелі гронкі.

ЗЕЙНАБ

(З паэмы «Зейнаб і Аман»
Хаміда Алімджана)

Ці бачыў ты прыгожасць краю,
Дзе вырасла мая Зейнаб?
Такой нідзе не знойдзеш, знаю,—
Аб'ездзі цэлы свет хаця-б.

На гэты край зірнуць захочаш—
Душа захопіцца твая,
Вадою вусны ледзь намочыш—
І ты прыльнеш да ручая.

Сюды ступі хоць на хвілінку
І, дзе-б ты не блукаў пасля,—
Пакліча кожнаю пылінкай
Цябе назад мая зямля.

І здасца, ўсе твае жаданні
І мары споўнены з тых пор,
Як толькі гор убачыў ззянне,
Лугоў тульпанавы прастор.

Тут, поўны песень і павер'яў,
Бяжыць, імчыць арык у даль,
І плачуць казачныя перы
Над срэбрам несціханых хваль.

У малахітавых далінах—
Крышталі чыстыя азёр,
І мора тут фіялак сініх
Лягло каля падножжа гор.

І кожны промень, што на поле
Ўначы з маладзіка ўпаў,—
Тут роўны сонцу.

Кожны колер

На-дзіва ён адлюстраваў—

І нараджэнне кветкі першай,
Калі цвісці урук пачаў,
І узнікаючыя вершы,
Якіх паэт яшчэ не склаў;

І маладосць дзяўчат, што ўсюды
Ідзе-цвіце па ўсіх садах,
Нібы гранатавае цуда
Гарыць на тварах, на губах.

Тут салавейка аб каханні
Спявае над усёй зямлёй.
Тут Музу я спаткаў уранні,
Радзіма тут Зейнаб маёй.

ТЫ НЕ СІРАТА

(З Гафур Гуляма)

Ты сіротка хіба?
Хлопчык родненькі мой!
Быццам добрае сонца,
у гэты пакой
Уваходзіць радзіма
і дбайнай рукою
Беражэ і маленства тваё, і спакой.
Тут твой дом.
Сні салодкія сны ў цішыні.
Ты—часціначка сэрца майго,
спі, засні.
Дзень вялікай вайны
гэта—вытрымкі дзень.
Мо' твой бацька жывы!
Устрывожаны цень
Хай у бойках, навалах
яго не кране.
Хай ён' знае:
расце яго сын у мяне.
Мо' твой татка памёр...
Толькі ты не гаруй.

Спі, мой любы,
ягнёнак мой белы,
засні.

Бацька—я!

Я, што хочаш табе падару,
Стануць шчасцем маім
клапатлівыя дні.

... Адчаго задрыжэў ты,
праз сон закрычаў?

Можа, гора Одэсы раптоўна згадаў,
Ці пакутную Керч;
і ў галоўцы малой

Праляцелі,
змяшаліся з пеклам і цьмой
Крыважэрцы,
што губяць усё на зямлі,

А цябе выпадкова забіць не змаглі?
Мо' гайдаецца цела
матулі тваёй,

Незнаёмай табе—
нежывой, нежывой;

І рукі яе тонкай
апошні узмах—

Прада мною
ў тваіх неспакойных вачах?

Я прыпомню спалох
гэтых сініх вачэй,

Я прыпомню забойцам,
як выйду на бой,

За слязу,
што па твары дзіцячым цячэ,
За руіны,
за здзек над матуляй тваёй
Задушу я праклятага
ўласнай рукой!
Спі спакойна, мой сын...
У вялікі наш дом
Хутка раніца прыдзе
і свет за вакном
Расцвіце залатымі туюльпанамі зноў.
Ў дамавой нашай кнізе
не злічыш лістоў,
Скажа ўсім пакаленням
пра славу яна.
Адчыняецца
Сталінскім імем яна!

СНЕГ

(З Уйруна)

Падае снег.

Шалее буран—

З ярасцю студзеньскіх завірух.
Нібы ўсе лебедзі свету на дол
Бела-сярэбраны сыплюць пух.

Снег—зацвярдзелы ў холадзе сфер
Сіняга мора вадкі сапфір.
Снег—гэта перлы аблокаў сівых,
Панцыр, якім зіхаціць Памір.

Снег—гэта, можа, салодкі сок
Дыні духмянай і залатой.
Можа быць, снег—развітання сляза,—
Люстра каханія мілай тваёй.

Снег—арыкам струменіць праз сад,
Слых твой ён, пэўна, не раз чараваў.
Снег—на чырвонай ружы раса —
Вока тваё, як алмаз, чараваў.

Снег! Можа, ў зелені свежих траў
Россыпам сонцаў драбнютокіх быў.
Можа, ў пялёстках яблыні ён
Подохам мары вясновай быў.

Чым ён з'яўляўся, чым стане—снег,
Я—не прафесар, людзей не вучу.
А каб фашыстам саванам стаў
Сёнешні снег,—я вельмі хачу.

1944 г.

РУКАВІЦЫ

Каханаму я рукавіцы звязала—
Хай носіць на шчасце,
хай помніць мяне.

Майго ўсхваляванага сэрца кавалак
Ён возьме ў далоні свае на вайне.

І, можа, убачыць на міг праз мяцелі
Мясціны, дзе мы сустракаліся з ім,
Згадае, як мірна таполі шумелі,—
І ў бойку памчыць на кані вараным.

А я пачакаю.

Парой, лістаносец
Падыйдзе, прамовіць:
— Ну, сёння скачы!

Махоркі сабе ў падарунак папросіць.
І ліст перачытваць я стану ўначы.

Ён прыдзе!

А покуль на долы, на ўзгоркі
Пасеяла зерне сівое зіма.

Гляджу я на ціхія, чыстыя зоркі
І вестак чакаю.

А вестак няма...

Мінае паволі за месяцам месяц
І зерне сівое усходзіць травой.
Ізноў малады па-вясноваму месяц
Маўкліва плыве над маёй галавой.

Ізноў расцвітаюць чароўныя ружы.
Іду я на ганак.

Мо' здрадзіў мне зрок?

Бяжыць лістаносец, душэўны мой дружа,
І маша,

і маша лістом мне здалёк:

— А ты сумавала. Чытай, залатая!
Чытаю, чытаю.

Туман навакол...

Стаіць лістаносец і больш не пытае,
Махоркі не просіць, глядзіць ён на дол.

Мне піша каханы рукой незнаёмай:

—Твае рукавіцы я сябру аддаў.

А мне не насіць іх.

Забудзем, што дома

Цябе я нявестай сваёй называў...

Чытаю, чытаю і плачу душою.
Няўжо ты падумаў, мой родны, мой друг,
Што я адварнуся і стану чужою,
Калі на спатканне ты прыдзеш без рук?

Па кроплі ты кроў аддаваў за краіну,
За шчасце маё,

за-святую зямлю.

Цябе я ніколі ў жыцці не пакіну,
Прыходзь, мой жаданы,
цябе я люблю!

1943 г.

СЯБРОЎКІ

Яны з маленства сябравалі
Між звонкіх рэчак і палёў,
Глядзелі здзіўлена на хвалі,
Лавілі яркіх матылёў.

Пасля скакалі ў карагодзе
Ля піонерскага кастра...
Цяпер адна з іх—на заводзе,
Другая—на вайне сястра.

Адна галоўка—ільняная,
Другая—чорная, як смоль.
Баец!

Ты, можа, іх не знаеш?
Яны з табою дзеляць боль.

Калі ідзеш праз завірухі,
Калі нялёгка ў барацьбе,—
Ты ведай,—
ёсць малыя рукі,
Яны працуюць для цябе.

Яе варштат не дрэмле ўночы,
Яе турботы любіць край.
Згадай срабрысты смех дзявочы
І ты ў баю перамагай!..

Калі закружаць дрэвы шпарка
І раптам стане цёмна днём,
Цябе абніме санітарка,
Як птушка белая крылом.

Яна твае загоіць раны,
А трэба—дасць сваёй крыві.
Успомні позірк закаханы,
І зноў жыві,
і зноў жыві!

І да канца забі праклятых,
Каб гора болей нам не знаць,
Каб нашы добрыя дзяўчаты
Маглі маленства ўспамінаць.

Ці будзе сонейка, ці вецер,
Але сустрэнуцца яны,
І скажуць, што жылі на свеце
Нядарма ў грозны час вайны.

1943 г.

ГЕРОЯМ КРАСНАДОНА

Я не бачыла вас.

Мне вятры праспявалі
І блакітныя зоры паведалі мне,
Як сцюдзёнай парой юнакі паміралі,
Паміраючы, снілі аб вольнай вясне.

Не забудуць турэмныя сцены і краты,
Як пакутвалі вы,
як змагаліся вы.

Хай адкажуць,
адкажуць галовамі каты
Перад светам усім за цябе, Кашавы!..

Вось ідзе лістапад.
Здэцца, ў золаце лісцяў
Захаваўся напеў краснадонскіх дзяўчат.
Можа, з сонцам гамоніце вы, як калісьці?
Мо', таполямі тонкімі ўсталі ля хат?

А, быць можа, ідзе па акопах Ульяна
І трымае вінтоўку сваю на плячы.

Пэўна, у вочы яе і ў жыццё закаханы,
Стаў бяссмертным узбек Эрджыгітаў
Туйчы.

Я не бачыла вас.
Толькі ветры Палесся
Мне паведалі сёння у ранішні час,
Што жыве ў сасняку партызанка Алеся
І падобна яна, краснадонцы, на вас.

Не памёрлі вы, не!
Па дарогах і сёлах,
Ў шуме леса, ў струменях
свабоднай ракі
Чуцен сказ пра адважных дзяцей
комсамола,
Пра каторых легенду дапішуць вякі.

1943 г.

ДЗЕНЬ ДОБРЫ, ГОМЕЛЬ МОЙ!

О, любы Гомель мой,
пакутнік бедны мой!
Да дзён сваіх апошніх не забуду,
Як вёз цягнік мяне дарогаю цяжкой,
Як на мяне глядзелі камняў груды—
Твае руіны, любы Гомель мой.

І я сваім не верыла вачам.
Дзе маладосць твая?
Дзе мілыя завулкі,
Дзе хараство садоў і плошчаў гулкіх?
Здалося, д'ябал сам спраўляе трызну там.
Не, я сваім не верыла вачам!

Як цяжка мне было табе сказаць—
бывай!

У сэрцы я глыбока захавала
Малюнак абгарэлага вакзала.
Я плакала.—

Бывай, мой добры край...
Я толькі помсце не прамовіла—
бывай!

Мы прагу помсты грознай збераглі.
Яна вяла байцоў ізноў да Сожа,
Яна вяла да змучанай зямлі,
Яна крычала:
— Катаў пераможам!
Мы прагу помсты ў сэрцы збераглі.

Ты зноў жывеш.
Дзень добры, Гомель мой!
Табе салюты шле уся краіна.
Мы прынясем і кветкі, і цагліны,
Каб не было мясцін
разбураных вайной.
Дзень добры, любы мой!
Дзень добры, Гомель мой!

1943 г.

САДОЎНІК ДАЛЕКА

(З Зульфій)

Калі я ў дарогу цябе выпраўляла,
Сцюдзёна было.

А цяпер—красавік.

У садзе маім прачынаюцца ружы,
А ў сэрцы твой вобраз каханы узнік.

Ледзь сонца ўзыходзіць, у сад я выходжу:
— «Ласкавыя ружы, скажыце вы мне,
Дзе добры садоўнік ваш, дзе ён?»—

А ружы

Бутонамі шэпчуць і мне, і вясне:

— «Садоўнік далёка. Ён там, дзе завея
Гудзіць-замятае лясы і палі.
Ён там і вінтоўкай, і сэрцам бароніць
Вялікую справу вялікай зямлі,—

Каб спаленым нівам,

каб ружам зламаным

Устаць, адрадзіцца, ізноў расцвітаць,

Каб хутка ізноў захацелася птушкам
І гнёзды звіваць, і вясёла спяваць.

Каб змоўкла хлусня перад праўдай навекі,
Каб вочы дзяўчыны не гаслі ад слёз,
Каб воін-юнак з перамогай звярнуўся
І ружы табе, дарагая, паднёс...

А сёння ты нас адашлі да героя,
Ганцамі вясны ў падарунак пашлі.
Каб мы ў непагоду, у час небяспекі
Каханнем тваім юнака збераглі.

Каб свежасцю нашай і подыхам нашым
Ён жыў і натхняўся у дыме баёў,
Каб сэрца гарэла ільвінай адвагай,
Каб слава дайшла да наступных вякоў».

Вось так, на світанні, я слухала мову
Адноўленых кветак, адноўленых траў.
Садоўнік,

садоўнік, я моўчкі прыпала
Да ружаў ласкавых, што ты ўзгадаваў!

1942 г.

ЛЯСНАЯ БЫЛЬ

(Прысвячаю адважнай дачцы беларускага народа—
Фёкле Фёдараўне СТРУЙ)

Пра цябе не складалі паэты ні казак ні
песень.

Пра цябе напісалі паэму сасонкі у лесе,
Беларускае неба, што вочы люструе твае,
І гаротная глеба, дзе ногі хадзілі твае...
Я пайду пуцявінай няторнай, нікому ня-
знанай,

У дрымучых мясцінах знайду я старых
партызанаў.

Цёмнай-цёмнаю ночкай касцёр раскладаюць
яны

І адважную дочку сваю ўспамінаюць яны:

Ой, дзяўчына, ты, дзяўчынка,
Тонкая галінка,
Не пужалася навалы,
Юных сіл не шкадавала,
Родная дзяўчынка!

Ой, аднойчы, у завею,
Немцы-ліхадзеі
Акружылі бор сасновы,
Задыміліся дубровы
Ноччу, у завею...

Вецер. Сцюжа.
Немец блізка.
Хмары звіслі нізка.
Тонкаю рукой дзявочай
Ты страляла немцу ў вочы,—
Хай не ходзіць блізка.

Вецер. Сцюжа.
Гул навокал.
Ой, трымайся, Фёкла!
Лезуць танкі, лезуць каты.
Б'ем гарматай і гранатай!
Гром гудзіць навокал.

Ой, нялёгка, партызанка,
Біцца з кожным танкам!..
Раптам сілы больш не стала,
У глыбокі снег упала
Фёкла-партызанка.

Прыгадала ў гэты момант
Вішаньку ля дома.

І здаваўся кветкай белай
Снег калючы, што на цела
Падаў у той момант...

Мы знайшлі цябе, дзяўчына,
Пад сівой хваінай.
Ледзьве-ледзь адратавалі.
Толькі ножанькі не сталі
Слухацца дзяўчыны...

Я паклічу зязюлю,—
яна мне даскажа быліну,
Злічыць трапныя кулі,
што помсцяць за слёзы дзяўчыны,
Падляціць да крыніцы і мне закувае:
— Пачуй,
Тут празрыстасць бруіцца,
адсюль пачынаецца—Струй!

Слава чыстаму сэрцу! Такое нідзе не
загіне.

Хай дазнаюцца ў свеце
аб гэтай маленькай дзяўчыне.
Цёмнай-цёмнаю ночкай павольна спяваюць
лясы,

Беларуская дочка,
цябе праслаўляюць лясы!

1944 г.

БҮДУ ЖЫЦЬ

Ён задыхаўся.

Гаснуў свет.

Знікала ўсё:

і боль, і гора.

Маленькі бэзавы букет

Яму здаваўся родным борам.

Ён з кветкай ціха размаўляў:

— Сасна мая...

Мой Віцебск любы...

Смяротны вогнік спапяляў

Яго сінеючыя губы.

Ён пакалечанай рукой

Нацягваў повад свой уяўны

І прад спалоханай сястрой

Крычаў:

— На бой, мой конь буланы!

На бой!

Матуленька, не плач...

І ён зрываў павязкі з цела.
Над ложкам нахіляўся ўрач...
А за акном вясна гудзела.

А за акном — праменні траў,
Чароўна пахла медуніца.
Ён раптам хутка прашаптаў:
— Масква.

Вы чуеце, сястрыца?

Адкрыйце дзверы!

Гэта ён.

Мяне ўздыміце,
так. Я сяду!—

То падплываў сюды не сон,
А голас новага загаду.

Здалося, мудры правадыр
Прышоў папростаму ў палату,
Сказаў павольна:

— Камандзір,

За кроў тваю ідзе расплата.

Мы ў Беларусь прышлі ізноў!—

Ён пастаяў у шэрым фрэнчы,

Паглядзіў раненага плечы:

— Пакуль, сынок,

Бывай здароў.—

І зноў пайшоў.

А за акном

Расла, шумела, медуніца

І ззяла сонейка кругом .

— Вы чулі?

Буду жыць, сястрыца!—

1943 г.

ЗМЕСТ

Стар.

Беларусь	3
Ой, ляцелі гусі	5
Партызаны	7
Аксіння	9
Край мой родны	11
Пчаляр	13
Якубу Коласу	15
Памяці Янкі Купалы	17
Балада пра Алесю	19
Вішня	21
Дума сына	23
Размова з калінай	24
Кучкару Турдыеву	26
Масква мая	28
Міхасёк і дзядзька Нурахмет	30
Твой смутак	34
Вінаграднік	36

	Стар.
Зейнаб	37
Ты не сірата	39
Снег	42
Рукавіцы	44
Сяброўкі	47
Героям Краснадона	49
Дзень добры, Гомель мой	51
Садоўнік далёка	53
Лясная быль	55
Буду жыць	58

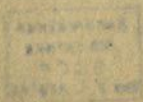

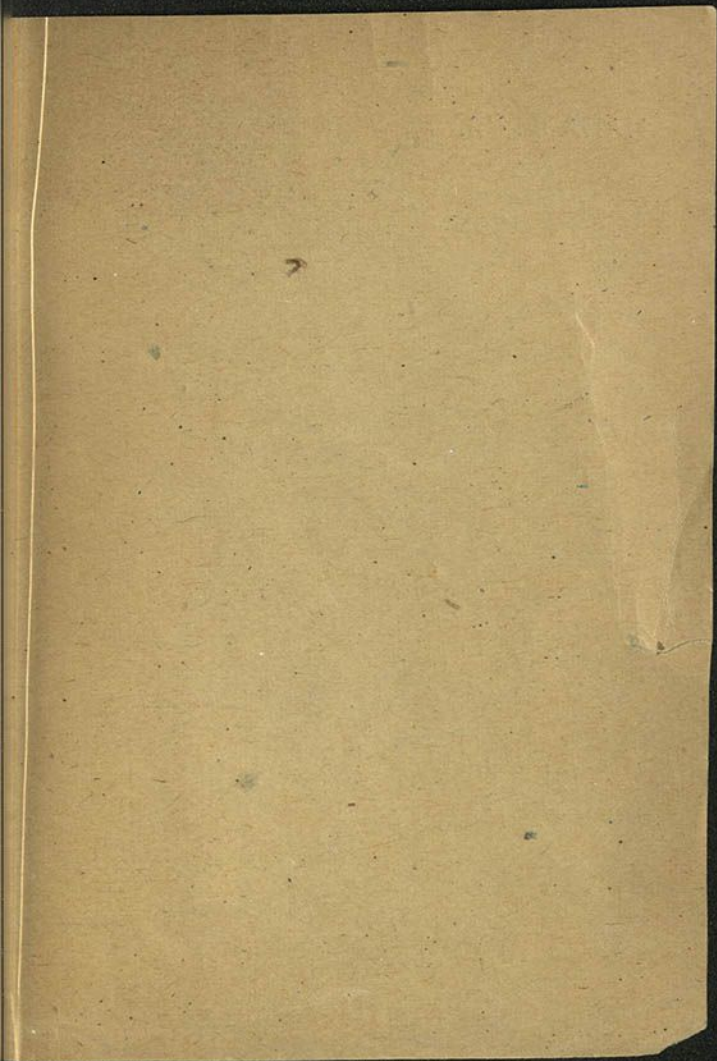
Рэдактар М. Клімковіч

АТ 29131 Падпісана да друку 6/III 1945 г.
Тыраж 4 тыс. экз. Фармат паперы 60×84/32
Аб'ём 1,7 аўт. арк. Друк. арк. 2,0. Заказ № 2249.

Друкарня імені Сталіна, Мінск, вул. Пушкіна, 55.

ЦАНА 5 РУБ.

Бел.

199

800000027656 10